

Klas als Werkplaats – Albeda

Context, interventie, mechanismen en outcome

Succesvolle aanpakken in het mbo

oktober 2022 | NJi, ECBO

Nederlands
Jeugdinstituut

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Context van Klas als Werkplaats	4
	2.1 Aanleiding	4
	2.2 Doelgroep	4
	2.3 Doel.....	5
	2.4 Randvoorwaarden	6
3	De interventie Klas als Werkplaats	7
	3.1 Aanpak en uitvoering.....	7
	3.2 Uitgangspunten	9
	3.3 Financieel kader.....	10
	3.4 Kwaliteitsbewaking.....	11
4	Mechanismen van Klas als Werkplaats	13
	4.1 Verbondenheid en laagdrempeligheid	13
	4.2 De ondersteuning is gericht op zelfstandig functioneren	14
	4.3 Betrokken volwassenen zijn goed op elkaar ingespeeld	15
5	Resultaten van Klas als Werkplaats	17
6	Kansen voor versterken Klas als Werkplaats	19
7	Referentielijst.....	20

1 Inleiding

Mbo-instellingen hebben als doel studenten succesvol door het onderwijs te leiden en te laten doorstromen naar een passende (vervolg)opleiding of duurzame (arbeids)participatie. Om dit ook voor kwetsbare groepen op mbo niveau 1 en 2 mogelijk te maken, richten de instellingen zich op samenwerking met partners uit jeugdhulp, toelidend/afnemend onderwijs en bedrijfsleven.

In het onderzoek ‘Succesvolle aanpakken van mbo-studenten in een kwetsbare positie’ gaan onderzoekers en praktijkpartners na wat de werkzame elementen zijn in integrale aanpakken voor mbo-niveau 1 en 2. Dit betreft factoren in zowel organisatie als uitvoering die bijdragen aan een succesvol onderwijstraject van jongeren in een kwetsbare positie met uitstroom naar de arbeidsmarkt en/of doorstroom naar een volgend onderwijsniveau.

In deze rapportage doen we dat voor de integrale aanpak ‘Klas als Werkplaats’ van Albeda. We beschrijven Klas als Werkplaats met behulp van de CIMO-methodiek¹, waarbij we in beeld brengen:

- De context (C) waarin de interventie plaatsvindt, onder andere kenmerken van de fysieke omgeving en doelgroep;
- het karakteristiek van de interventie (I);
- datgene wat de interventie teweegbrengt bij de studenten: de mechanismen (M);
- de resultaten van de interventie, ofwel de *outcome* (O) (meetbaar of merkbaar).

Daarbij toetsen en koppelen we de bevindingen uit literatuur² aan in de praktijk gevonden werkzame elementen, zoals genoemd door studenten en professionals.

Het lerend karakter van het onderzoek is belangrijk. Het beschikbaar maken van betrouwbare informatie over de uitvoering van interventies in samenhang met heldere doelen en de evaluatie daarvan, draagt bij aan een algemene kwaliteitsverbetering in het mbo. De instellingen verbeteren zichzelf en geleerde lessen worden verspreid binnen en buiten het project. Andere onderwijsinstellingen kunnen verkennen of ze werkzame elementen van een aanpak kunnen integreren in hun eigen aanpak.

Het onderzoek ‘Succesvolle aanpakken van mbo-studenten in een kwetsbare positie’ is gefinancierd door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsresearch (NRO). Aan het onderzoek is een academische begeleidingscommissie verbonden (zie colofon). We danken deze commissie voor haar bijdrage aan het onderzoek.

¹ Denyer, D., Tranfield, D., & Aken, J. van (2008). Developing design propositions through research synthesis. *Organization Studies*, 29, 393-413.

² Nji & ECBO (2021, juni). [Succesvolle aanpakken mbo-studenten in kwetsbare posities: een literatuurverkenning naar werkzame elementen](#). Utrecht/'s-Hertogenbosch: Nji/ECBO.

2 Context van Klas als Werkplaats

2.1 Aanleiding

De interventie Klas als Werkplaats is in 2015-2016 gestart. De bedoeling was om beter en sneller extra ondersteuning te kunnen bieden aan studenten met een lichte tot middelzware ondersteuningsbehoefte. In de jaren daarvoor was het organiseren van extra ondersteuning vanuit jeugdhulp een tijdrovend en arbeidsintensief proces: er moest veel worden georganiseerd, met veel mensen worden gesproken en er was een zware administratieve last. Het feit dat onderwijs en jeugdhulp naast elkaar waren georganiseerd en niet 'in elkaar', maakte dat ondersteuning traag en onvoldoende op gang kwam. Studenten liepen daardoor risico op (escalatie van) problematiek en uitval.

Albeda signaleerde bovendien dat studenten steeds vaker niet op niveau 1, maar op niveau 2 startten. Mede daardoor had de groep die toch op niveau 1 startte zwaardere problematieken dan tot dan toe gemiddeld gebruikelijk was. Tegelijkertijd waren er minder opvangvoorzieningen beschikbaar en kostte het veel moeite om externe hulp voor studenten in te schakelen. Daar kwam bij dat de eisen ten aanzien van onderwijstijd en de inhoud van het lesprogramma werden aangescherpt. Docenten waren gewend vanuit een hoge betrokkenheid en sterke verantwoordelijkheidsgevoel, dat hun grens tussen docentschap, hulpverlening en/of maatschappelijk werk soms erg diffuus was. Dat bleek door de zwaardere problematiek en de aanscherping van de eisen ten aanzien van onderwijstijd niet langer houdbaar: de school en de docenten wilden (en moesten) zich op onderwijs kunnen richten.

Er was dus urgentie om jeugdhulp/ondersteuning te organiseren die sneller kon starten en beter toegankelijk was voor studenten: in de school, dichtbij en laagdrempelig. Op basis van het voorbeeld van School als Werkplaats op het Friesland College³ heeft Albeda ervoor gekozen om Klas als Werkplaats in te richten.

2.2 Doelgroep

Alle studenten van mbo-niveaus 1 en 2 behoren tot de doelgroep. Hierbinnen specificeert Albeda de doelgroep als volgt⁴:

'Voor een kleine, kwetsbare groep studenten van Albeda is het volgen van onderwijs een hele opgave. Deze studenten hebben problemen op meerdere leefgebieden en vaak een geschiedenis in de jeugdhulp. Meestal zijn ze eerder uitgevallen op school. Wat zij nodig hebben, is ondersteuning die niet als hulpverlening voelt, maar als oprechte aandacht van vertrouwde gezichten op de leslocatie.'

³ Friesland College (z.d.). [School als Werkplaats](#). Geraadpleegd op 29 september 2022.

⁴ Albeda (z.d.). *Klas als werkplaats bij Albeda. Een aanpak voor extra ondersteuning in het mbo.*

Klas als Werkplaats richt zich zowel op ondersteuning van de individuele student (bijvoorbeeld bij huisvestingsproblemen of schulden), als op de klas (groepsvorming en -dynamiek) en ondersteuning van de docenten.

De interventie richt zich op drie groepen:

- De individuele student krijgt een aanbod op zijn of haar ondersteuningsbehoeften.
- De klas krijgt een aanbod op groepsdynamiek in de eerste tien weken van het schooljaar.
- De professionals krijgen aanbod op handelingsadvies. Dit gebeurt vanuit een duidelijke rolverdeling tussen de docenten en de KAW'ers.

In de praktijk is gebleken dat sommige studenten uit de doelgroep een ondersteuningsbehoefte hebben waarvoor Klas als Werkplaats ontoereikend is. Deze studenten zijn volgens Albeda meer geholpen met onderwijs in de praktijk. Ze worden dan ook vaak 'overgedragen' aan samenwerkingspartners met expertise op (re-)integratie op de arbeidsmarkt. In deze trajecten blijft een student (tijdelijk) ingeschreven bij Albeda met als doel arbeidstoeleiding.

2.3 Doel

De ambitie van Klas als Werkplaats is dat steeds meer studenten voor zichzelf meer kansen kunnen creëren in vervolgonderwijs en op de arbeidsmarkt. Klas als Werkplaats probeert deze ambitie te realiseren door deelname aan het onderwijs van studenten te vergroten, ze een vak te leren en een diploma te laten halen. Vanuit die doelstelling stuurt Albeda mede op het terugdringen van voortijdig schoolverlaten (vsv) en het verhogen van het slagingspercentage.

Albeda omschrijft dat Klas als Werkplaats *'is gericht op succesvolle deelname aan de opleiding'*, maar ook dat *'de aanpak een positief tegengewicht wil bieden aan negatieve ervaringen met onderwijs en hulpverlening in het verleden'*. Studenten worden ondersteund bij problemen die het moeilijk maken om zich op het onderwijs te concentreren en aangesproken op hun successen.

Vanuit de doelstelling heeft Albeda drie kernwaarden geformuleerd: persoonlijk, ambitieus en verantwoordelijk. Uit het gesprek met de medewerkers van Albeda blijkt dat die kernwaarden goed geïnternaliseerd zijn. Ze zijn zowel vertaald naar de organisatie van de ondersteuningsstructuur als naar de gevraagde competenties van de onderwijs- en jeugdhulpprofessionals. Voor het succes van Klas als Werkplaats is het van belang dat KAW'ers (klassenbegeleiders met een jeugdhulpachtergrond) echt contact maken met de student en de student kennen (persoonlijk), er 'dicht op zitten' (ambitieuw), en ondersteuning op maat bieden (persoonlijk). Dat doen ze vanuit een generalistische houding. Ze geven richting, zijn wegwijzer en kijken wat de student zelf kan. Zelfregie en zelfvertrouwen (verantwoordelijkheid) staan hoog in het vaandel.

Om dat mogelijk te maken richt Klas als Werkplaats zich niet alleen op studenten, maar ook op het onderwijsteam, door samen te werken en zo, expliciet en impliciet, het handelingsrepertoire van alle professionals op school uit te breiden.

2.4 Randvoorwaarden

Albeda heeft samen met de partners voorwaarden benoemd die bijdragen aan het succes van de interventie:

- **Overeenstemming in samenwerking** Het is belangrijk dat de samenwerkende organisaties op één lijn zitten. Er moet overeenstemming zijn over doel, werkwijze, voorwaarden en samenwerkingsafspraken.
- **Goede samenwerking tussen professionals** In de klas werken de studieloopbaanbegeleider (SLB'er, een onderwijsprofessional) en de jeugdhulpmedewerker Klas als Werkplaats (KAW'er, een jeugdhulp- of zorgprofessional) in een tandem samen. Het is heel belangrijk dat zij een zekere chemie hebben en goed kunnen samenwerken. Dat maakt het voor hen makkelijker om de zorg voor de klas te kunnen delen, zaken aan de ander over te kunnen laten en aan te geven als ze het niet met elkaar eens zijn.
- **Gedeelde pedagogische visie** Alle medewerkers van Albeda moeten investeren in groep en individu, doelgericht werken, commitment tonen, handelen naar afspraken. Ook moeten ze een onafhankelijke en gelijkwaardige positie waarborgen, feedback kunnen geven en ontvangen, bereid zijn van elkaar te leren en kunnen werken vanuit heldere rollen en taken en verwachtingen. Dat iedereen dat doet, versterkt het geheel.
- **Vertrouwen en commitment** Van het onderwijsteam en het hulpverleningsteam wordt verwacht dat zij de interventie ondersteunen en daarvanuit ook bereid zijn om met anderen binnen Albeda samen te werken, te reflecteren op zichzelf, en de interventie en de ingezette ondersteuning aan te passen als dat nodig blijkt.
- **Voorlichting, voorbereiding en transparante afspraken** De interventie wordt ondersteund vanuit een passende overlegstructuur, gezamenlijke activiteiten, voldoende tijd en inzetbaarheid en faciliterende roostervoering (tijd samen).
- **Deskundigheidsbevordering en ontwikkeling** Er wordt geïnvesteerd in professionals door het bieden van intervisie en voldoende ontwikkeltijd. Ontwikkelmogelijkheden zijn zowel gericht op individu als op groepen/teams.

3 De interventie Klas als Werkplaats

3.1 Aanpak en uitvoering

Looptijd

Albeda is met Klas als Werkplaats gestart in 2015. Gedurende de looptijd was, is en blijft er veel aandacht voor het verder ontwikkelen, operationaliseren, bijstellen en borgen van de interventie. Met de implementatie van de kwaliteitscyclus 'Een jaar rond Klas als Werkplaats' per september 2021 is weer een belangrijke stap richting duurzame inzet gedaan. Tegelijkertijd is deze duurzaamheid afhankelijk van de beschikbare financiële middelen, want Klas als Werkplaats kan niet uit de reguliere onderwijsmiddelen worden betaald.

Omvang

In 2019-2020 waren er dertig KAW'ers verdeeld over 54 klassen op de niveaus 1 en 2. De KAW'ers zijn elke week aanwezig. Gemiddeld heeft een KAW'er acht uur per week per klas beschikbaar. Klas als Werkplaats is ook ingevoerd bij de Entree+, waar studenten met zware leer- en ondersteuningsbehoeften deelnemen. In de Entree+ wordt 24 uur jeugdhulp per klas ingezet. In schooljaar 2020-2021 waren er tot maart 74 KAW-klassen met in totaal 1124 studenten (1067 niveau 1 of 2; 57 niveau 3 of 4). Na maart waren er 69 KAW-klassen met in totaal 1150 studenten (1093 niveau 1 of 2; 57 niveau 3 of 4).

Methodiek en praktijk

Albeda werkt volgens één pedagogische visie zodat studenten de instelling als een consistent geheel ervaren waar ze weten waar ze aan toe zijn. En dus werkt iedereen, tot de beveiligers aan toe, volgens de presentiebenadering⁵. Er wordt gewerkt vanuit focus op wat je *nu* kunt doen en wat de student *nu* nodig heeft om de schoolloopbaan te volgen. Studenten kunnen met al hun vragen terecht, er wordt niet geoordeeld, maar naar oplossingen gezocht.

Klas als Werkplaats is daarbinnen een van de succesvolle interventies aan de basis van de ondersteuning op de instelling. Door de samenwerking van een jeugdhulpprofessional en een onderwijsprofessional in de klas, kunnen veel vragen van studenten direct worden opgepakt of kan snel geschakeld worden met andere hulp binnen of buiten de school. Door alle vragen – ook kleine – op te pakken, wordt het vertrouwen gewonnen dat men ook bij grote(re) hulpvragen van betekenis kan zijn⁶:

⁵ Baart, A. (2001). *Een theorie van de presentie*. Utrecht: Boom Lemma Uitgevers.

⁶ Albeda (2018). *Klas als Werkplaats. Een evaluatief onderzoek naar de werking en de aanpak*.

'Binnen Albeda bieden ondersteuningsteams laagdrempelige, zichtbare en toegankelijke ondersteuning aan studenten. In die teams werken schoolmaatschappelijk werkers, Klas als Werkplaats-medewerkers, trajectbegeleiders en Time4You'ers (gedragscoaches). Samen met de onderwijsteams en externe (hulpverlenings-)partners binnen de school dragen zij bij aan het realiseren van het studieplezier en studiesucces van onze studenten. Hierbij staan het belang van de student bij een succesvolle schoolloopbaan, het behalen van een diploma en het versterken van zelfregie en het geloof in eigen kunnen centraal. Omdat deze aanpak zo succesvol is gebleken, hebben we er een uitgebreide beschrijving van gemaakt. We delen deze leidraad omdat we weten dat het werkt.'

In de praktijk werkt dat als volgt: Een KAW'er werkt in een tandem samen met de SLB'er. Iedere klas heeft dus zowel een SLB'er als een KAW'er die veel in de klas aanwezig zijn. Studenten kunnen bij beide terecht met vragen over school, loopbaan, fysieke, psychische en/of sociale problemen. De SLB'er en KAW'er hebben binnen die tandem ieder wel een eigen rol. De SLB'er bewaakt de studieresultaten, aanwezigheid en de studievoortgang en voert LOB-gesprekken. Vragen over fysieke, psychische en/of sociale problemen of loopbaanvraagstukken komen vooral bij de KAW'er terecht. Iedere afzonderlijke KAW'er heeft een specialisme, maar werkt ook als generalist in een klas, is zichtbaar aanwezig en intervenieert direct als een knelpunt wordt waargenomen.

Als een student een vraag of probleem heeft, kan hij of zij die stellen aan de SLB'er of aan de KAW'er. Veel studenten zullen niet weten dat die twee niet dezelfde achtergrond hebben. De KAW'er en de SLB'er zullen, vanuit de presentietheorie, zoveel mogelijk vragen van studenten direct zelf oppakken. Als dat niet mogelijk is, verwijzen ze de student naar de ander door of vragen ze het zelf achter de schermen even na. Soms is meer specialistische hulp nodig. De KAW'ers kunnen dan een andere KAW'ers inschakelen die specialist is op dat gebied. Indien nodig kunnen ze een student ook begeleiden naar andere hulp binnen of buiten de instelling.

Samenwerking tussen organisaties

Jeugdhulporganisatie Enver is de werkgever van de KAW'ers, die oorspronkelijk geworven zijn vanuit het team schoolmaatschappelijk werk en Time4You, dat ondersteuning biedt bij het ontwikkelen van school- en studievaardigheden. Enver zorgt voor de professionalisering en werkbegeleiding van deze medewerkers. Albeda organiseert drie tot vier keer per jaar kennisdeling- en scholingsbijeenkomsten voor de groep KAW'ers. In de dagelijkse praktijk maken de zij deel uit van het team binnen Albeda. Intern werken de KAW'ers en SLB'ers samen met de andere partners in de ondersteuningsstructuur binnen Albeda, zoals het schoolmaatschappelijk werk, trajectbegeleiding en Time4You. Extern wordt onder andere samengewerkt met de wijkteams, het Jongerenloket, jongerenwerkorganisaties, leerplichtambtenaren, huisartsen en ggz, al naar gelang de hulpvraag van de student.

3.2 Uitgangspunten

De uitgangspunten en kwaliteitscriteria van Klas als Werkplaats op Albeda zijn geïnspireerd op de 'presentiebenadering' van theoloog en filosoof Baart⁷ en de Transformatieve school en opvattingen over gelijke kansen van socioloog El Hadioui⁸.

Kortgezegd is de uitdaging om de werelden waarin de student beweegt met elkaar te verbinden. Om dat te kunnen doen, moet je contact maken met de student. Dat doe je door zichtbaar en laagdrempelig aanwezig te zijn, zodat zij op eigen kracht en door nabijheid steun en hulp kunnen ophalen. Daarbij houden ze op Albeda oog voor de sociale moeilijkheden die studenten kunnen ervaren omdat ze in gescheiden werelden leven. De erkenning van die moeilijkheden kan het verschil maken: de student ervaart dat hij of zij serieus genomen wordt, zonder dat er geproblematiseerd wordt. Een deel van deze studenten heeft al veel hulptrajecten gehad en heeft het vertrouwen in hulpverlening verloren.

Alleen contact maken met studenten is niet voldoende, de medewerkers op Albeda gaan bewust verbindingen aan. Dit gaat over aansluiting zoeken bij wie de ander is, met zijn of haar levensverhaal, gewoonten, verlangens, manieren van doen, en daar je begeleiding en ondersteuning op afstemmen. De presentiebenadering is relatiegericht en niet op voorhand gericht op verandering. De essentie: door de relatie aan te gaan, ontstaat er vanzelf ruimte voor verandering of ontwikkeling.

Binnen Albeda werkt iedereen (tot aan de beveiligers aan toe) volgens de hierboven beschreven uitgangspunten in aanvulling op de pedagogische visie⁹:

'Albeda wil een toegankelijke school zijn waar iedereen die wil en kan leren welkom is. Het behalen van een startkwalificatie staat centraal en vraagt van ons speciale aandacht voor de doelgroepen waar extra begeleiding vaak een voorwaarde is. Albeda is dé emancipatiemotor van de regio Rijnmond. Albeda wil een topschool zijn en tot de top van Nederland behoren. Dat verdienen onze studenten, medewerkers en het beroepenveld. Innovatie en internationalisering zijn hierbij van groot belang. Veranderingen gaan razendsnel en er zijn nog maar weinig grenzen.'

⁷ Beurskens, E., Linde, M. van der, & Baart, A. (2019). *Praktijkboek Presentie*. Bussum: Coutinho.

⁸ El Hadioui, I. (2019). *Switchen en Klimmen. Over het switchgedrag van leerlingen en de klim op de schoolladder in een grootstedelijke omgeving*. Amsterdam: Uitgeverij Van Genneep; El Hadioui, I. (2022). *Grip op de mini-samenleving. Over de zoektocht van leerlingen en professionals naar gelijke kansen binnen een stedelijke schoolcultuur*. Amsterdam: Uitgeverij van Genneep.

⁹ Albeda (2016, augustus). *Albeda zet de toon! Strategische visie*. Den Haag: OBT BV.

Competenties KAW'er

Competenties van professionals in de ondersteuning zijn leidend bij de werving en selectie van KAW'ers en die worden op basis van ervaringen steeds doorontwikkeld. Vanuit de ervaringen in de eerste jaren van de interventie zijn de competenties als volgt omschreven:

- **Generalistisch werken** Een KAW'er biedt steun bij een breed scala aan vragen en omstandigheden.
- **Informeel en direct reageren** Een KAW'er intervineert informeel op het moment dat probleem zich voordoet.
- **Een relatie opbouwen met de student** De KAW'er is zowel formeel als informeel zichtbaar, legt contact, verdiept zich in de achtergrond van de studenten en ondersteunt ze vanuit een vertrouwensrelatie.
- **Werken in groepsverband en op individueel niveau** KAW'ers kunnen werken met groepsdynamica.
- **Bieden van doelgerichte ondersteuning** KAW'ers doen wat nu nodig is, bieden positief tegenwicht, en stimuleren zelfstandigheid.
- **Actief aan aanwezigheid werken** Een KAW'er heft belemmerende factoren op en vergroot motivatie.
- **Samenwerken en ondersteuning afstemmen** KAW'ers overleggen met anderen binnen en buiten de school en krijgen en verwerken feedback over hun aanpak.

De KAW'er werkt in een tandem met de SLB'er. Voor de samenwerking heeft de school een profielschets gemaakt¹⁰:

'Binnen de Klas als Werkplaats wordt een beroep gedaan op een flexibele, generalistische basishouding. Het is pedagogische tact waarin de KAW'er en SLB'er elkaar vinden. Beiden zijn in staat om relaties aan te gaan met de studenten in superdiverse groepen en een positief leerklimaat te scheppen.'

Medewerkers krijgen individuele en groepsgerichte scholing en deskundigheidsbevordering om de competenties te bevorderen. Deze professionalisering wordt onder andere ingezet op basis van 360-graden-feedback op het (eigen) functioneren als onderdeel van het (eigen) ontwikkelplan. Vanaf 2020 is Albeda bezig met het ontwikkelen van een KAW-basistraining.

3.3 Financieel kader

Albeda financiert Klas als Werkplaats voor een deel (0,9 miljoen) uit eigen middelen. Ook wordt gebruik gemaakt van plusmiddelen vanuit het ministerie van OCW (0,7 miljoen) die bedoeld zijn om voortijdig schoolverlaten te verlagen. Deze plusmiddelen worden door OCW gereserveerd en worden om de vier jaar toegekend nadat de Rijnmondse vo- en mbo-instellingen een gezamenlijk plan hebben ingediend. Daarnaast kent ook de gemeente Rotterdam een subsidie toe (0,3 miljoen) die wordt gebruikt om Klas als Werkplaats te financieren.

¹⁰ Albeda (2018). *Klas als Werkplaats. Een evaluatief onderzoek naar de werking en de aanpak.*

Verantwoording

Een van de doelstellingen van de subsidie plusmiddelen is dat meer jongeren studiesucces behalen, dat dus het aandeel jongeren met een diploma stijgt en het aandeel voortijdig schoolverlaters daalt. Dit is een gewenst maatschappelijke resultaat waar meer interventies voor worden ingezet dan alleen Klas als Werkplaats. De vsv-cijfers worden twee keer per jaar geëvalueerd middels een vast format dat is vastgesteld door de gemeente. Het wordt binnen de gemeente besproken in het bestuurlijk overleg vsv.

3.4 Kwaliteitsbewaking

Klas als Werkplaats is nog een vrij jonge interventie en het vraagt dus om continue doorontwikkeling. Bovendien veranderen samenleving en behoeften van studenten voortdurend. Daarom houden medewerkers op Albeda continu oog voor mogelijke doorontwikkelingen van de ondersteuningsstructuur. Voortdurend wordt de vraag gesteld of ze nog de goede dingen doen om de doelen te bereiken. Daar wordt ook de mening van de studenten bij betrokken, zowel vanuit het studenttevredenheidsonderzoek als vanuit gesprekken.

Albeda heeft heel bewust niet een enkele kwaliteitszorgmedewerker bij wie het evaluatieproces belegd is, maar maakt de kwaliteitscyclus de verantwoordelijkheid van iedereen in de organisatie, aangestuurd door de manager ondersteuning/trajectbegeleiding en een beleidsmedewerker. Dat proces wordt 'Een jaar rond' genoemd en de kwaliteitsacties worden per periode in het schooljaar beschreven. Hierbij worden activiteiten in het primaire proces logisch verbonden met activiteiten voor kwaliteitsbewaking:

Klaar voor de start (augustus - november)

- Fundament leggen voor vertrouwen, binding en samenwerking tussen student, KAW'er en SLB'er.
- Inplannen van evaluatiemomenten.
- Signaleren wat studenten nodig hebben en dat vertalen naar adviezen voor student en collega's in het onderwijs.
- Praktische voorwaarden en oplossingen helpen vormgeven.

Hoe staat het ervoor en hoe gaan we door (november - april)

- In deze fase bespreken SLB'er en KAW'er op vaste momenten (vaak wekelijks) systematisch de klas en de afzonderlijke studenten. Op basis daarvan wordt het aanbod aangescherpt, bijvoorbeeld:
 - groepsinterventies;
 - themabehandeling;
 - pedagogisch klimaat versterken;
 - individuele preventie;
 - vroegtijdige interventies.
- Evalueren is een natuurlijk onderdeel van deze gesprekken.

Bijna klaar (april - juli)

- Evalueren, ook meer formeel door middel van prestaties, en ontwikkeling. Hierbij is ook oog voor de (ver)binding op het niveau van klas en student. Het belang van cyclisch werken wordt onderstreept.
- Vieren van successen.
- Aandacht voor het afscheid en bemoediging voor studenten bij de volgende stap in hun leven.
- Warme overdracht en borgen van de doorgaande lijn.
- Evalueren.

Albeda gebruikt verschillende bronnen voor evaluatie door het jaar heen:

- Het ophalen van 'droge' informatie in tevredenheidsvragenlijsten voor studenten, medewerkers en externen. Klas als Werkplaats wordt daarin als onderdeel opgenomen. Ook andere onderdelen van de ondersteuning in de school zijn opgenomen.
- Het ophalen van levendige en verdiepende informatie over hoe het gaat in evaluatieve teamgesprekken met KAW'ers en andere ondersteuningsprofessionals binnen de school.
- Leren op het niveau van de individuele medewerker door 360-graden-feedback op basis van vastgestelde competenties van KAW'ers. Enver en Albeda hebben de feedbackmethode samen ontwikkeld. De medewerker zelf kiest aan wie die feedback vraagt. Op basis van de feedback wordt per medewerker een ontwikkel- en scholingsplan geformuleerd.

De cyclus leidt inderdaad tot continue doorontwikkeling. Albeda overlegt vervolgens ook met Enver over de scholing van medewerkers, over de competenties die nodig zijn.

4 Mechanismen van Klas als Werkplaats

De uitgangspunten van Klas als Werkplaats op Albeda, geïnspireerd op de presentiebenadering van Baart¹¹ en de Transformatieve school en opvattingen over gelijke kansen van El Hadioui¹², vertalen zich in een aantal werkzame mechanismen.

4.1 Verbondenheid en laagdrempeligheid

Zowel de SLB'er als de KAW'er voelen zich verbonden met de studenten in hun klas en stralen dat uit. Verbondenheid is een van de drie pijlers van de zelfdeterminatie-theorie van Deci en Ryan¹³. Deze theorie geeft aan dat het voor motivatie, ontwikkeling en welbevinden belangrijk is dat je activiteiten uitvoert die aansluiten bij je competentieniveau, dat je je verbonden voelt met anderen om je heen en dat je een bepaalde mate van autonomie ervaart. Bovendien zorgt de verbondenheid ervoor dat je makkelijker hulp vraagt.

Op Albeda zorgen ze voor verbinding door aanwezigheid: de KAW'er is minimaal drie dagen per week op school aanwezig waardoor hij of zij de studenten kent en weet wat er speelt. Andersom kennen de studenten de KAW'er ook waardoor de drempel om een vraag te stellen lager wordt. KAW'ers werken met studenten (ook) aan kleine vragen en helpen ze bij dingen die ervoor zorgen dat de student zich niet op school kan concentreren. Zo weet de student dat hij of zij altijd bij de KAW'er terecht kan. Uit onderzoek weten we dat jongeren minder verzuimen als ze naar een school gaan met een positief schoolklimaat waarin de student zich betrokken, veilig, gewaardeerd en gesteund voelt, en waarbij wordt aangesloten bij de (onderwijs)behoeften van de student¹⁴, dat verzuim toeneemt als er een slechte relatie bestaat tussen een docent en student, bijvoorbeeld door te weinig betrokkenheid en onpersoonlijk contact¹⁵, door conflicten, of doordat de student het gevoel heeft dat de docent erop uit is hem of haar te straffen¹⁶.

¹¹ Beurskens, E., van der Linde, M., & Baart, A. (2019). *Praktijkboek Presentie*. Bussum: Coutinho.

¹² El Hadioui, I. (2019). *Switchen en Klimmen. Over het switchgedrag van leerlingen en de klim op de schoolladder in een grootstedelijke omgeving*. Amsterdam: Uitgeverij van Gennep; El Hadioui, I. (2022). *Grip op de mini-samenleving. Over de zoektocht van leerlingen en professionals naar gelijke kansen binnen een stedelijke schoolcultuur*. Amsterdam: Uitgeverij van Gennep.

¹³ Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2017). *Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness*. New York: Guilford Publications.

¹⁴ Brookmeyer, K.A., Fanti, K.A., & Henrich, G.C. (2006). Schools, parents, and youth violence: a multilevel, ecological analysis. *Journal of Clinical Child and Adolescents Psychology*, 35, 504-514; Kearney, C.A. (2008a). An interdisciplinary model of school absenteeism in youth to inform professional practice and public policy. *Educational Psychology Review*, 20, 257-282; Kearney, C.A. (2008b). School absenteeism and school refusal behavior in youth: a contemporary review. *Clinical Psychology Review*, 28, 451-471; Traag, T. (2012). *Early school-leaving in the Netherlands: a multidisciplinary study of risk and protective factors explaining early school-leaving*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

¹⁵ Lauchlan, F. (2003). Responding to chronic non-attendance: a review of intervention approaches. *Educational Psychology in Practice*, 19, 133-146.

¹⁶ Attwood, G., & Croll, P. (2006). Truancy in secondary school pupils: prevalence, trajectories and pupil perspectives. *Research Papers in Education*, 21(4), 467-484.

Tijdens de interviews gaven KAW'ers en SLB'ers aan dat ze misschien 'te ver gaan' in hun bereikbaarheid en nabijheid, bijvoorbeeld als ze buiten schooltijd nog telefonisch contact hebben met studenten. De studenten stellen dit wel enorm op prijs. De band die ze hebben met de SLB'ers/KAW'ers wordt als erg belangrijk ervaren. Volgens de studenten investeren de SLB'ers/KAW'ers intensief in hen en dat zorgt voor een vertrouwd gevoel waardoor studenten hen makkelijker benaderen. Alle studenten geven aan dat wanneer deze band er niet zou zijn, ze waarschijnlijk uitgevallen zouden zijn. Ook is een aantal juist extra gemotiveerd om straks een vervolgopleiding te gaan doen. De extra aandacht die de studenten krijgen is hierbij doorslaggevend. Ook werkt het goed dat KAW'ers en SLB'ers eerlijk toegeven als ze iets niet weten. Ze kijken vervolgens samen met de student wie het antwoord dan wel kan geven.

4.2 De ondersteuning is gericht op zelfstandig functioneren

Albeda stimuleert een groeimindset¹⁷ bij studenten. Dit betekent bijvoorbeeld dat studenten niet horen dat ze iets niet kunnen, maar dat ze het *nog* niet kunnen. Dat lijkt een subtiel verschil, maar dit gedachtengoed werkt door in de hele school. Er wordt steeds uitgegaan van wat een student *wel* kan en dat wordt uitgebouwd. Dat past binnen een benadering die er op gericht is om studenten vaardigheden te leren waar ze in de rest van hun leven profijt van hebben¹⁸. De medewerkers van de school noemen zichzelf 'positief emotioneel betrokken', ze geven gericht aandacht en uiten hun betrokkenheid bij hun studenten. Ze willen daarmee vertrouwen uitstralen in de studenten zodat die ruimte voelen om te groeien. Uit onderzoek blijkt bovendien dat een groeimindset ervoor zorgt dat mensen beter om kunnen gaan met tegenslagen¹⁹ en dat te lage verwachtingen²⁰ en onvoldoende aandacht voor goed gedrag en goede prestaties²¹ samenhangen met een toename van schoolverzuim.

Ook is er binnen Albeda veel aandacht voor eigen initiatief (autonomie) en vertrouwen in de competentie van studenten, de twee andere pijlers uit de zelfdeterminatie-theorie van Deci en Ryan²².

De studenten die we hebben gesproken, voelen zich gewaardeerd en hun motivatie is toegenomen, ze worden gezien zoals wie zij zijn. Als iets nog niet goed gaat, wordt op school juist gekeken naar hoe het wel goed kan gaan in plaats van dat studenten het gevoel hebben dat ze er op afgerekend worden. Alle studenten geven aan snel geholpen te worden met diverse vraagstukken, bijvoorbeeld het regelen van een studiefinanciering. Ook geven ze aan dat deze laagdrempelige ondersteuning

¹⁷ Yeager, D.S., & Dweck, C.S. (2020). What can be learned from growth mindset controversies? *American Psychologist*, 75(9), 1269-1284.

¹⁸ Giele, J., & Elder, G. jr. (2009). *The craft of life-course research*. New York/Londen: The Guilford Press.

¹⁹ Yeager, D.S. & Dweck, C.S. (2020). What can be learned from growth mindset controversies? *American Psychologist*, 75(9), 1269-1284.

²⁰ Baker, M.L., Sigmon, J.N., & Nugent, M.E. (2001). *Truancy reduction: keeping students in school*. Washington, DC: U.S. Department of Justice and Delinquency Prevention.

²¹ Kearney, C.A. (2008b). School absenteeism and school refusal behavior in youth: a contemporary review. *Clinical Psychology Review*, 28, 451-471.

²² Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2017). *Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness*. New York: Guilford Publications.

niet betekent dat SLB'ers of KAW'ers alles voor je doen. Bepaalde zaken moeten ze eerst zelf doen, bijvoorbeeld het zoeken naar stageplaatsen. Pas als het de student niet lukt, wordt hij of zij geholpen. Studenten geven aan dat SLB'er en KAW'er hen dan extra stimuleren en motiveren, wat hen het gevoel geeft dat zij het beste voor de studenten en voor hun toekomst willen. Ze geven allemaal aan dat ze door deze benadering meer op school komen en minder op straat zijn.

De studenten vinden het vanzelfsprekend dat ze gestimuleerd worden om veel zelf te doen, want later moeten ze alles ook zelfstandig doen. De studenten die we hebben gesproken gaan met meer plezier naar school en zijn gemotiveerder dan ze op vorige opleidingen waren. Dat zien ze terug in hun resultaten voor bijvoorbeeld Nederlands en rekenen.

4.3 Betrokken volwassenen zijn goed op elkaar ingespeeld

Binnen Albeda werken de KAW'er en de SLB'er samen in een tandem en wordt erop gestuurd dat zij aanvullend zijn op elkaar. Dit sluit aan bij het advies van de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving die aangeeft dat kinderen niet gebaat zijn bij het opknippen van expertises of een smalle blik op hun problemen, en dat het in het jeugdveld dus steeds een zoektocht zal zijn hoe verschillende vakinhoudelijke expertises kunnen worden samengevoegd²³. Volgens de Raad is samenwerking gebaat bij professionals die weet hebben van elkaars expertise en kunde, die weten bij wie ze terecht kunnen met bepaalde vragen en die vertrouwen stellen in elkaars kwaliteit en wijze van handelen en communiceren²⁴. Dit is wat Albeda beoogt.

De functies van SLB'er en KAW'er overlappen niet en er is helder beschreven wie welke taken en functies vervult. Bovendien wordt expliciet benoemd dat het belangrijk is dat er een zekere chemie is tussen de twee, dat ze goed kunnen samenwerken en elkaar zo kunnen versterken. Juist daardoor ervaren docenten de ruimte om les te kunnen geven, ze worden ontlast door de KAW'er. Ze voelen zich minder vaak handelingsverlegen, omdat ze met de KAW'er het gedrag in de klas bespreken. Door de nauwe samenwerking in de klas wordt de communicatie en kennisdeling tussen onderwijs en zorg sterk verbeterd²⁵. Vanuit een dergelijke manier van interprofessioneel samenwerken en continue professionalisering is er veel groei in de kwaliteit van het onderwijs en de zorg te realiseren²⁶. In de praktijk zorgt het ervoor dat een vraag van een student, bij wie die ook binnenkomt, snel kan worden beantwoord. Ook dit is een belangrijke factor in het verminderen van

²³ Meurs, P. et al. (2016). *Een gedurfde ambitie; veelzijdig samenwerken met kind en gezin*. Den Haag: Raad voor Volksgezondheid en Samenleving.

²⁴ Idem.

²⁵ Nederlands Jeugdinstituut (2017). [Kenniskaart 'Kwaliteit verbinding onderwijs en jeugdhulp'](#). Utrecht: Nji; Storm, I., Savelkoul, M., Busch, M.C.M., Maas, J., & Schuit, A.J. (2010). [Intersectoraal samenwerken in de aanpak van gezondheidsachterstanden. Een onderzoek onder zestien gemeenten in Nederland](#). Bilthoven: RIVM, rapport 270161002/2010.

²⁶ Minnaert, A., & Meijer, W. (2018). Van 'ieder voor zich', via samenwerken, op weg naar coöperatief werken in de onderwijsketen. *Orthopedagogiek: Onderzoek en Praktijk*, 57(3/6), 136-142.

verzuim en voortijdig schoolverlaten: een school met een goede ondersteuningsstructuur waarin problemen van de leerling tijdig worden gesignaleerd en waarop adequaat wordt gereageerd²⁷.

De studenten die wij hebben gesproken, geven aan dat de SLB'ers en de KAW'ers goed kunnen samenwerken. Zij benoemen dat ze twee begeleiders hebben. De term 'hulpverlener' wordt niet gebruikt. Het hebben van twee begeleiders wordt als zeer positief ervaren. Als de een even geen tijd heeft, kunnen ze altijd bij de ander terecht. Steun van belangrijke volwassenen (en organisaties in de omgeving) is een van de tien beschermende factoren voor een positieve ontwikkeling van jongeren²⁸.

²⁷ Attwood, G., & Croll, P. (2006). Truancy in secondary school pupils: prevalence, trajectories and pupil perspectives. *Research Papers in Education*, 21(4), 467-484; Claes, E., Hooghe, M., & Reeskens, T. (2009). Truancy as a contextual and school-related problem: A comparative multilevel analysis of country and school characteristics on civic knowledge among 14 year olds. *Educational Studies*, 35(2), 123-142; Dowrick, P.W., & Crespo, N. (2005). School failure. In T.P. Gullotta, & G.R. Adams (Eds.), *Handbook of Adolescent Behavioral Problems: Evidence-based Approaches to Prevention and Treatment* (pp. 589-610). New York, US: Springer Science + Business Media; Kearney, C.A. (2008a). An interdisciplinary model of school absenteeism in youth to inform professional practice and public policy. *Educational Psychology Review*, 20, 257-282; Traag, T. (2012). *Early school-leaving in the Netherlands: a multidisciplinary study of risk and protective factors explaining early school-leaving*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

²⁸ Ince, D., Yperen, T. van, & Valkestijn, M. (2019). *Top tien beschermende factoren. Voor een positieve ontwikkeling van jeugdigen*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

5 Resultaten van Klas als Werkplaats

De ambitie van Klas als Werkplaats is dat meer studenten voor zichzelf meer kansen creëren in vervolgonderwijs en op de arbeidsmarkt. Klas als Werkplaats probeert deze ambitie te realiseren door te zorgen dat studenten naar school kunnen komen, een vak leren en een diploma halen. Ze doen dat door studenten aan te spreken op hun successen en te ondersteunen bij problemen die het moeilijk maken om naar school te komen en zich op het onderwijs te concentreren.

Meer studenten blijven op school en halen een diploma

Een van de doelen van Klas als Werkplaats is dat studenten op school blijven en een diploma halen. Dat resultaat wordt zichtbaar in de dalende vsv-cijfers van Albeda. Het percentage vsv in 2018-2019 voor Albeda was 8,61 procent, in 2019-2020 was dit 6,08 procent (voorlopige cijfers)²⁹, een daling van 2,53 procentpunt. De daling vond plaats op de vier mbo-niveaus. In schooljaar 2020-2021 nam het vsv-percentage licht toe naar 6,82 procent. De stijging was vooral hoog in niveau 3.

Alhoewel het verlagen van het vsv-percentage iets is waarvan de medewerkers en studenten aangeven dat Klas als Werkplaats er zeker aan bijdraagt, doen harde maten zoals voortijdig schoolverlaten of diploma-rendement onvoldoende recht aan de inzet van Klas als Werkplaats. Het feit dat iemand een diploma haalt, ligt in de eerste plaats aan de student en pas in tweede plaats aan het onderwijsteam (onderwijs en begeleiding). Succes wordt veroorzaakt door een optelsom van verschillende factoren en dat maakt het complex en cijfers niet toe te wijzen aan één interventie. Studieplezier en studiesucces dragen bij aan de verlaging van voortijdig schoolverlaten. Albeda gaat daarbij uit van de meerwaarde van de som der delen. Ze zetten in op de bestendinging, doorontwikkeling en samenhang tussen alle interventies, innovaties en successen waar het de ondersteuning van de studenten aangaat. En ze stellen zich proactief op in samenwerkingsrelaties met anderen.

Studenten voelen zich thuis en gewaardeerd

Klas als Werkplaats is een interventie die inzet op aandacht, erkenning, aanwezig zijn, vertrouwen, zelfregie, en gehoord en gezien worden. Men wil de student in zijn of haar geheel zien, niet alleen als student. Studenten die we tijdens dit onderzoek hebben gesproken, geven aan dat ze goede ervaringen hebben met Klas als Werkplaats en 'gewoon goed' begeleid worden. Ze voelen zich thuis en gewaardeerd op school. Ze vinden de manier waarop ze door de SLB'ers en de KAW'ers benaderd worden fijn. Ze hebben het gevoel dat ze met alle problemen, van stageplaatsen tot financiën, bij hen terecht kunnen. De studenten benoemen dat ze twee begeleiders hebben.

Meer studenten komen naar school

Als een student zich prettig voelt op school, zal hij of zij vaker naar de les komen en minder verzuimen. Uit onderzoek blijkt dat er inderdaad minder verzuim is in de KAW-klassen en dat studenten met meer plezier naar school komen. De studenten merken dat de SLB'ers het beste voor hen en hun toekomst willen. Als studenten iets niet kunnen of als iets niet lukt, dan worden ze extra

²⁹ Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2022, maart). [OOGT Albeda. MBO Factsheet. Schooljaar 2020-2021. Nieuwe voortijdige schoolverlaters. Voorlopige cijfers - versie 1.](#)

gestimuleerd en gemotiveerd. De band die ze hebben met de SLB'ers wordt als erg belangrijk ervaren. Volgens de studenten investeren de SLB'ers intensief in hen en dat zorgt voor een vertrouwd gevoel waardoor studenten hen makkelijker benaderen. De studenten geven allemaal aan dat ze door deze benadering meer op school komen en minder op straat zijn. Alle studenten geven aan dat wanneer deze band er niet zou zijn ze waarschijnlijk uitgevallen zouden zijn. En een aantal is extra gemotiveerd om straks een vervolgopleiding te gaan doen. De extra aandacht die de studenten krijgen is hierbij doorslaggevend.

Studenten zijn gemotiveerd om te leren en ervaren meer zelfregie

Klas als Werkplaats heeft niet alleen invloed op de sfeer op school en de aanwezigheid van de studenten, ook het leerklimaat is verbeterd. De studenten voelen zich beter in de klas, ze komen vaker gemotiveerd naar school en zitten in het algemeen beter in hun vel³⁰. Ook ervaren ze meer zelfregie³¹.

Docenten gaan met meer plezier naar hun werk

Uit de gesprekken die we hebben gevoerd, blijkt dat ook docenten met meer plezier naar hun werk komen. Er is een meer open cultuur ontstaan en ze voelen zich ontlast. De SLB'ers en KAW'ers geven aan dat ze elkaars kwaliteiten versterken³²:

'We hebben een erg goede samenwerking en we halen het beste in elkaar naar boven. We kunnen keihard werken en ook ontzettend veel lol hebben'.

³⁰ Albeda (2018). *Klas als Werkplaats. Een evaluatief onderzoek naar de werking en de aanpak.*

³¹ Albeda (2022). *Evaluatiemomenten Klas als Werkplaats.*

³² Idem.

6 Kansen voor versterken Klas als Werkplaats

Wat zou Klas als Werkplaats beter maken? Tijdens de gesprekken met de medewerkers van de instellingen hebben we het gehad over verbeteringen.

Integraal onderdeel van de interventie is de doorontwikkeling ervan. Albeda blijft continu evalueren en houdt oog voor verbeteringen en uitbreiding van de methodiek. Zo is Albeda bezig om Klas als Werkplaats ook in opleidingen op niveau 3 en 4 te implementeren. Dat kan niet in dezelfde intensiteit. Vandaar dat er momenteel gesprekken gevoerd worden over wat mogelijk en nodig is en hoe de methodiek passend gemaakt kan worden.

Tijdens de coronapandemie vond het onderwijs online plaats en werd contact leggen en verbinding maken met studenten een absolute prioriteit. Ook de lessen die daaruit geleerd werden, neemt Albeda mee in de doorontwikkeling.

Een ontwikkeling die nog op de wensenlijst staat, is het aanhaken van de leerwerkplekken, nu steeds meer onderwijs niet meer in de klas plaatsvindt, maar bij de bedrijven. Kortom, Albeda is continue alert op ontwikkelingen in onderwijs en speelt daar op in.

7 Referentielijst

- Albeda (z.d.). *Klas als werkplaats bij Albeda. Een aanpak voor extra ondersteuning in het mbo.*
- Albeda (2016, augustus). [Albeda zet de toon! Strategische visie](#). Den Haag: OBT BV.
- Albeda (2018). *Klas als Werkplaats. Een evaluatief onderzoek naar de werking en de aanpak.*
- Albeda (2022). *Evaluatiemomenten Klas als Werkplaats.*
- Attwood, G., & Croll, P. (2006). Truancy in secondary school pupils: prevalence, trajectories and pupil perspectives. *Research Papers in Education*, 21(4), 467-484.
- Baart, A. (2001). *Een theorie van de presentie*. Utrecht: Boom Lemma Uitgevers.
- Baker, M.L., Sigmon, J.N., & Nugent, M.E. (2001). *Truancy reduction: keeping students in school*. Washington, DC: U.S. Department of Justice and Delinquency Prevention.
- Beurskens, E., Linde, M. van der, & Baart, A. (2019). *Praktijkboek Presentie*. Bussum: Coutinho.
- Brookmeyer, K.A., Fanti, K.A., & Henrich, G.C. (2006). Schools, parents, and youth violence: amultilevel, ecological analysis. *Journal of Clinical Child and Adolescents Psychology*, 35, 504-514.
- Claes, E., Hooghe, M., & Reeskens, T. (2009). Truancy as a contextual and school-related problem: A comparative multilevel analysis of country and school characteristics on civic knowledge among 14 year olds. *Educational Studies*, 35(2), 123-142.
- Denyer, D., Tranfield, D., & Aken, J. van (2008). Developing design propositions through research synthesis. *Organization Studies*, 29, 393-413.
- Dowrick, P.W., & Crespo, N. (2005). School failure. In T.P. Gullotta, & G.R. Adams (Eds.), *Handbook of Adolescent Behavioral Problems: Evidence-based Approaches to Prevention and Treatment* (pp. 589-610). New York, US: Springer Science + Business Media.
- El Hadioui, I. (2019). *Switchen en Klimmen. Over het switchgedrag van leerlingen en de klim op de schoolladder in een grootstedelijke omgeving*. Amsterdam: Uitgeverij Van Genneep.
- El Hadioui, I. (2022). *Grip op de mini-samenleving. Over de zoektocht van leerlingen en professionals naar gelijke kansen binnen een stedelijke schoolcultuur*. Amsterdam: Uitgeverij Van Genneep.
- Friesland College (z.d.). [School als Werkplaats](#). Geraadpleegd op 29 september 2022.
- Giele, J., & Elder, G. jr. (2009). *The craft of life-course research*. New York/Londen: The Guilford Press.
- Ince, D., Yperen, T. van, & Valkestijn, M. (2019). [Top tien beschermende factoren. Voor een positieve ontwikkeling van jeugdigen](#). Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Kearney, C.A. (2008a). An interdisciplinary model of school absenteeism in youth to inform professional practice and public policy. *Educational Psychology Review*, 20, 257-282.
- Kearney, C.A. (2008b). School absenteeism and school refusal behavior in youth: a contemporary review. *Clinical Psychology Review*, 28, 451-471.
- Lauchlan, F. (2003). Responding to chronic non-attendance: a review of intervention approaches. *Educational Psychology in Practice*, 19, 133-146.
- Meurs, P. et al. (2016). *Een gedurfde ambitie. Veelzijdig samenwerken met kind en gezin*. Den Haag: Raad voor Volksgezondheid en Samenleving.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2022, maart). [00GT Albeda. MBO Factsheet. Schooljaar 2020-2021](#). Nieuwe voortijdige schoolverlaters. Voorlopige cijfers - versie 1.

- Minnaert, A., & Meijer, W. (2018). Van 'ieder voor zich', via samenwerken, op weg naar coöperatief werken in de onderwijsketen. *Orthopedagogiek: Onderzoek en Praktijk*, 57(3/6), 136-142.
- Nederlands Jeugdinstituut (2017). *Kenniskaart 'Kwaliteit verbinding onderwijs en jeugdhulp'*. Utrecht: Nji.
- Nji & ECBO (2021, juni). *Succesvolle aanpakken mbo-studenten in kwetsbare posities: een literatuurverkenning naar werkzame elementen*. Utrecht/'s-Hertogenbosch: Nji/ECBO.
- Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2017). *Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness*. New York: Guilford Publications.
- Storm, I., Savelkoul, M., Busch, M.C.M., Maas, J., & Schuit, A.J. (2010). *Intersectoraal samenwerken in de aanpak van gezondheidsachterstanden. Een onderzoek onder zestien gemeenten in Nederland*. Bilthoven: RIVM, rapport 270161002/2010.
- Traag, T. (2012). *Early school-leaving in the Netherlands: a multidisciplinary study of risk and protective factors explaining early school-leaving*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Yeager, D.S., & Dweck, C.S. (2020). What can be learned from growth mindset controversiees? *American Psychologist*, 75(9), 1269-1284.

Het Nederlands Jeugdinstituut (NJi) is een onafhankelijk en betrokken kenniscentrum dat actuele kennis over jeugd, vakmanschap en de organisatie van het jeugdveld verzamelt, verrijkt, duidt en deelt.

Het Expertisecentrum Beroepsonderwijs (ECBO) doet wetenschappelijk verantwoord beleids- en praktijkgericht onderzoek in het beroepsonderwijs, deelt kennis uit onderzoek en maakt deze toepasbaar.

De academische begeleidingscommissie bestaat uit: Prof. Dr. A.E.M.G. Minnaert, Hoogleraar orthopedagogiek en klinische onderwijskunde aan de Rijksuniversiteit Groningen. Dr. J. Metselaar, Lector Zorg voor de Jeugd NHL Stenden Hogeschool. Dr. P. Vuijk, Lector jeugdpreventie Hogeschool Rotterdam.

Dit onderzoek is gefinancierd door het Nationaal Regieorgaan Onderwijs onderzoek met projectnummer 40.5.19620.017

© 2022 Nederlands Jeugdinstituut, Expertisecentrum Beroepsonderwijs.

Alle informatie uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden. Graag de bron vermelden.

Meer informatie over succesvolle aanpakken in het mbo: [Verbinding in de praktijk - mbo | Nederlands Jeugdinstituut \(nji.nl\)](#)